

**KORXONANING BOSHQARUV TIZIMI HAMDA IQTISODIY
FAOLIYATINI TIZIMLI TAHLILI**

Yusupov Nurillo Ikromjon ug'li

*Namangan davlat universiteti " Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes"
kafedrasida stajor o'qituvchisi.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada korxonaning boshqaruv tizimi va iqtisodiy faoliyatining tizimli tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqot jarayonida korxonaning boshqaruv strukturalari, qaror qabul qilish jarayonlari, resurslardan foydalanish samaradorligi va iqtisodiy ko'rsatkichlarining o'zaro bog'liqligi o'rganiladi. Shuningdek, korxonaning ichki nazorat, monitoring va strategik rejalashtirish tizimlari tahlil qilinib, boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi. Maqolada zamonaviy menejment metodlari, innovatsion yondashuvlar va raqamlashtirish jarayonlarining iqtisodiy faoliyatga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqot natijalari korxonada boshqaruv tizimini optimallashtirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *boshqaruv tizimi, korxonada faoliyat, iqtisodiy tahlil, samaradorlik, strategik rejalashtirish, monitoring, nazorat, resurslardan foydalanish, innovatsion yondashuv, raqamlashtirish, menejment, iqtisodiy ko'rsatkichlar.*

Korxonalarining o'quv va rivojlanish jarayonlarini boshqarish, zamonaviy usullarni tadbiq etish orqali yanada samarali va innovatsion tarzda amalga oshirilishi mumkin. Boshqaruv tizimiga zamonaviy usullarni joriy qilish, korxonada xodimlarining bilim va ko'nikmalarini oshirish, ularning ish samaradorligini yaxshilash hamda tashkilotning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi¹³.

Avtomobillarga yoqilg'i quyish shahobchasi korxonalari, zamonaviy iqtisodiy sharoitda eng muhim va muhim xizmat turlaridan biri bo'lib, ularni boshqarish samaradorligi va operatsion tizimning yangilanishi, korxonaning umumiy muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Yoqilg'i quyish shahobchalarining boshqaruv tizimining samarali ishlashi, nafaqat iqtisodiy foyda, balki ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi. Bunday korxonalar tez rivojlanayotgan va raqobatbardosh bozor sharoitida ishlaydi, bu

esa ular uchun samarali boshqaruv tizimining ahamiyatini yanada oshiradi. Bugungi kunda, boshqaruv tizimlarini takomillashtirish va yangilashning dolzarbligi korxonaning samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga yordam beradi.

"Omad neft" MChJ avtomobillarga yoqilg'i quyish shahobchasi korxonasining boshqaruv tizimiga zamonaviy usullarni tadbiq qilish jarayonlari, bu korxonaning rivojlanishiga yordam berish, shuningdek, global miqyosdagi energetika va atrof-muhit

¹³ Ulashev I.O., Atamuradov Sh.A. Korxonada iqtisodiyoti va menejmenti. O'quv qo'llanma. Toshkent-2013, 24-b.

talablariga moslashishni ta'minlashga qaratilgan. Yoqilg'i quyish shoxobchalarida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, masalan, avtomatlashtirish tizimlari, raqamli platformalar va ekologik jihatdan barqaror yoqilg'i resurslari bilan ishlash, ayniqsa iqtisodiy, texnologik va ekologik jihatlarni muvozanatlashishda muhim o'rin tutadi.

Ushbu ishda, "Omad neft" MChJ korxonasi boshqaruv tizimiga zamonaviy usullarni joriy qilish jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va texnologiyalarni kiritish orqali korxonaning samaradorligini qanday oshirish mumkinligi ko'rib chiqiladi. "Omad neft" MChJ avtomobillarga yoqilg'i quyish shoxobchasining boshqaruv tizimi strukturaviy tahlili korxonaning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur. Boshqaruv strukturasi aniq taqsimoti va funksiyalarni samarali bajarish, korxonaning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Avtomobillarga yoqilg'i quyish shoxobchasi tizimining samaradorligini tahlil qilish uchun moliyaviy hisobotlar tayyorlash muhim. Ushbu hisobotlar ichida balans hisobotlari va foyda zarar hisobotlari alohida o'rin tutadi. Quyida ularning tayyorlanishi haqida qisqacha ma'lumot keltiriladi.

Ma'lumki, har bir ishlab chiqarish faoliyatida kommunikatsiya tizimlariga muhtojlik seziladi. Ayniqsa bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar yordamida mahsulot ishlab chiqarishda kommunikatsiya tizimlariga talab nihoyatda katta bo'lmoqda. Quyidagi jadvalda tadbirkor tomonidan amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan loyiha bo'yicha zaruriy kommunikatsiya tizimlari bo'yicha ko'rsatkichlar ko'rsatib o'tiladi.

Korxonalar mijozlarga xizmat ko'rsatish holati tahlili¹⁴

№	Yil	Yoqilg'i sotish hajmi	Mijozlar soni	Daromad (mln so'm)	Samaradorlik indeksi
1.	2021	100,000	15000	90 000 000	1,2
2.	2022	120,000	17,500	108 000 000	1,4
3.	2023	140,000	20,000	126 000 000	1,5
4.	2024	160,000	22,500	144 000 000	1,6

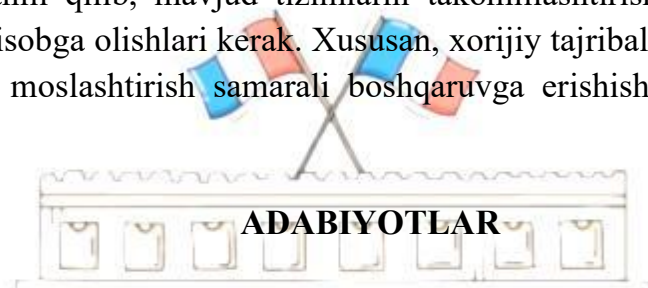
2024-yilda ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun asosiy kommunal xizmatlar elektr energiyasi, ichimlik suvi va oqava suv xarajatlari hisoblab chiqilgan. Elektr energiyasi har bir kilovatt soati uchun 450 so'm narxda olinib, bir oyda 650 kVt/s sarflangan. Bu esa oyiga 292 500 so'm, yiliga esa 7 800 kVt/s miqdorida 3 510 000 so'm sarfga olib kelgan. Ichimlik suvi har bir kub metriga 400 so'mni tashkil etib, oyiga 100 kub metr iste'mol qilingan. Bu ko'rsatkich bo'yicha oylik xarajat 40 000 so'mni, yillik esa 480 000 so'mni tashkil qilgan. Oqava suv uchun har bir kub metr narxi 135 so'm bo'lib, oyiga 120 kub metr ishlatilgan. Natijada oyiga 16 200 so'm, yil davomida esa 1 440 kub metr uchun 194 400 so'm xarajat qilingan. Umuman olganda, bu uchta asosiy resurslar bo'yicha jami oylik xarajat 348 700 so'mni, yillik xarajat esa 4 184 400 so'mni tashkil qilgan.

¹⁴ Korxonalar ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

Bugungi kunda globalizatsiya jarayonida korxonalar faoliyatining samarali boshqarilishi ishlab chiqarish ko'rsatkichlarini yaxshilash uchun muhim omil hisoblanadi. Neft sanoati, jumladan, O'zbekistonda ham mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda asosiy tarmoqlardan biri bo'lib, "O'zbekneftgaz" milliy korporatsiyasining tashkil etilishi va uning boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan izlanishlar muhim o'rin tutadi.

Yoqilg'i quyish shoxobchalarining faoliyatini boshqarish, ayniqsa, "Omad neft" MCHJ misolida, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va xavfsizlikni ta'minlash orqali yanada samarali amalga oshirilishi mumkin. Boshqaruv jarayonlari, shuningdek, xodimlarning malakasini oshirish, tizimli monitoring va texnologiyalarni yangilash orqali rivojlantirilishi zarur.

Boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish uchun tashkilotlar o'z faoliyatini doimiy ravishda tahlil qilib, mavjud tizimlarni takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlar va amaliy takliflarni hisobga olishlari kerak. Xususan, xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni mahalliy sharoitga moslashtirish samarali boshqaruvga erishishda muhim ahamiyatga ega.

1. Xonkeldiyeva G.Sh. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida korporatsiyalarni boshqarishning ilmiy-metodologik asoslari. Iqt.fanlari doktori ilm.daraj. olish uchun yozilgan diss. avtoref.-Toshkent, 2018, -71 b.

2. V. A. Plotnikov, Proceedings of St. Petersburg State University of Economics, 4 (112), 16-24 (2018).

3. R.S.Muratov, I.A.DJalalova, S.Sh.Oripov. Korxonalar iqtisodiyoti. Darslik. "Fan va texnologiya", 2014, 424 bet. Abduraupov R.R. O'zbekistonda xorijiy investitsiyali korxonalar iqtisodiy salohiyatini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish. Iqt.fanlari doktori ilm.daraj. olish uchun yozilgan diss. avtoref. Toshkent, 2017 y. -70 b.

4. Ulashev I.O., Atamuradov Sh.A. Korxonalar iqtisodiyoti va menejmenti. O'quv qo'llanma. Toshkent-2013, 24-b.

5. "Iqtisodiyot va talim" jurnali. -T., 2009-2012 yillar sonlari.

6. Xodiev B.Yu. va boshq. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik: o'quv qo'llanma. -T.: TDIU, 2010. - 267 b. Улашев И.О. Разработка управленческих решений: Учебное пособие. -Т.: Moliya-iqtisod, 2007.

7. O'lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. -T.: Sharq, 2006.

8. Каплан Р.С., Нортон Д.П. Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие сбалансированную систему показателей/пер.сангл.М.: ЗАО Олимп-Бизнес. 2004-416 с.

